

ՊՐԻՖ. Գ. Խ. ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ

**ՆԱԽԱԳՈՒԹԱՆԻԿ ՈՒՆԵՑՈՂ
ԳՈՒԹԱՆԻ ԴԵՐԸ
ԵՎ ՆՐԱ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒՄԸ**

ՀԱՅ ՊԵՏ Հ Ր Ա Ց

ԵՐԵՎԱՆ

1942

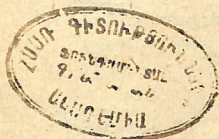
ՊՐՈՖ. Գ. Խ. ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ

631.312

Ա-43

ԱՇՈՒԳԱՄԵ Է 1961 թ.

**ՆԱԽԱԳՈՒԹԱՆԻԿ ՈՒՆԵՑՈՂ
ԳՈՒԹԱՆԻ ԴԵՐԸ
ԵՎ ՆՐԱ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒՄԸ**

Հ Ա Յ Պ Ե Տ Հ Ր Ա Ց

ԵՐԵՎԱՆ * 1942

~~7266~~
A I / 2659

Проф. Г. Х. Агаджанян

**Роль предпрудника
и его применение
(На арм. языке)
Аргмиз—1942—Ереван**

Պատ. խմբագիր՝
Վ. Ս. ՄԿՐՏՁԵԱՆ

Վ.Ֆ. 1879. Պատվեր 263. Տիրած 1000.
Տպագրական $1\frac{3}{4}$ մամ. Հեղինակային 0,64 մամ.
Մեկ մամուլում 17280 նշան.
Ստորագրված է տպագրության 20/IV 1942 թ.

Հայպետհրատի տպարան, Երևան, Լենինի 65

ՆԱԽԱԳՈՒԹԱՆԻԿ ՈՒՆԵՑՈՂ ԳՈՒԹԱՆԻ ԴԵՐԸ
ԵՎ ՆՐԱ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒՄԸ

Հայրենական պատերազմի պայմաններում ժամանակին կատարվող և լավորակ վարը, նախադանձրային աշխատանքները, ցանքը և ցանքերի հետադա խնամքն ունեն խոշոր նշանակութիւնը:

Ցանված յուրաքանչյուր հեկտարից այս տարիներում մենք պարտավոր ենք և պետք է ստանանք ավելի մեծ բերք, քան նախկին տարիներին էինք ստանում: Բացի այդ, նախկին տարիների հետ համեմատած մենք պետք է ցանենք ավելի շատ և երկրին տանք ավելի մեծ քանակութիւնով հացահատիկ, բամբակ, կարտո-

Ֆիլ և այլ մթերքներ, որոնք անհրաժեշտ են ինչպես ռազմաճակատի, այնպես էլ թիկունքի կարիքները բավարարելու և մեր երկրի պաշտպանական հզորությունն ավելի ևս բարձրացնելու համար:

Կազմակերպչական և այլ բնույթի աշխատանքներից բացի, բերքի բախտը մեծ չափով կախված է ագրոտեխնիկայի ողջ կոմպլեքսի լրիվ և անթերի կատարումից: Բոլոր կոլխոզների, սովխոզների ու հողային օրգանների աշխատողների առաջնահերթ խնդիրը պետք է լինի՝ օգտագործել տնտեսությունում եղած բոլոր տեսակի պարարտանյութերը և մշակվող բոլոր դաշտերում կիրառել բարձր ագրոտեխնիկա: Իսկ ագրոտեխնիկական աշխատանքների կոմպլեքսում ամենակարևոր և պատասխանատու աշխատանքներից մեկը հողի մշակությունն է:

Հողի լավորակ մշակումն ու ցանքին նախապատրաստելը բերքատվության բարձրացման անհրաժեշտ պայմանն է: Հողի մշակման աշխատանքների նպատակն է՝ հողում ջուր կուտակել, բույսերին մատչելի սննդանյութերի քանակը շատացնել, մոլախոտերի, հիվանդությունների

ու վնասատուներն զեմ պայքարել, հողում ընթացող բիւլղիական և քիմիական պրոցեսների համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծել և այլն:

Հողի լավագույն մշակումից է կախված նաև արտադրական հետագա աշխատանքների բնույթը, որակը և էֆեկտը, հետևապես նաև բերքի քանակն ու որակը:

Հողը վարելիս մշակման է ենթարկվում նրա վերին շերտը, կամ ինչպես ընդունված է անվանել՝ վարելաշերտը, իսկ նրա ցածի շերտը կամ ենթավարելաշերտը միայն որոշ ազդեցության է ենթարկվում վարելաշերտում տեղի ունեցող փոփոխությունների հետևանքով:

Հողի մշակությունը բաղկացած է մի շարք ձևերից ու աշխատանքներից: Այդ աշխատանքները կատարելու համար կան մի քանի տեսակ գործիքներ և մեքենաներ: Սակայն հողի մշակման առանձին միջոցառումների և գործիքների ու մեքենաների աշխատանքի անալիզը ցույց է տալիս, որ հողի մշակման տեխնոլոգիական պրոցեսը սահմանափակվում է մի քանի խնդիրներով միայն, որոնք տարբեր գործիքների ու մեքենաների աշխատանքի ժամանակ տարբեր

ձեներով են կատարվում և միանգամայն տարբեր հետևանքներ են ունենում:

Այս բրոշյուրում մենք կանգ կառնենք հողի մշակման աշխատանքների սխտեմում առաջնակարգ նշանակություն ունեցող վարի և նախագութանիկ ունեցող գութանի աշխատանքի նկարագրության վրա, որն ըստ աղագեմիկ Վ. Ռ. Վելյամսի «Սովետական ուղուցիւմն ագրոնոմիայի ամենակարևոր խնդիրն է, որովհետև անխտիր ամեն կարգի ագրոնոմիական բոլոր միջոցառումների էֆեկտը կորչում է հողն անստրուկտուր լինելու հետևանքով», իսկ հողի լավագույն ստրուկտուրա ստանալու համար մեծ դեր է կատարում նախագութանիկ ունեցող գութանով կատարվող կուլտուրական վարը:

ԻՆՁՈՒ ՊԵՏՔ Է ՅՈՒՐԱՔԱՆՁՅՈՒՐ ՏԱՐԻ ՎԱՐԻ
ՃԱՄԱՆԱԿ ՀՈՂԻ ՎԵՐԻՆ ՇԵՐՏԸ ԳՅԵԼ ՑԱԾ,
ԻՍԿ ՑԱԾԻ ՇԵՐՏԸ ԲԱՐՁՐԱՅՆԵԼ ՎԵՐԵՎ

Ագրոնոմիական գիտության մեջ այժմ արդեն վերջնականապես ապացուցված է, որ երկրագործության ամենամեծ խնդիրը հողի բեր-

բիւլթյան բարձրացումն է՝ լավագույն ստրուկ-
տուրա ստեղծելու և հողի կնձիկներին ամրու-
թյուն տալու միջոցով, որովհետև միայն ամուր
ստրուկտուրա ունեցող հողը կարող է բույսերի
անընդհատ պահանջը ջրի, սննդանյութերի և
այլ պայմանների նկատմամբ անընդհատ էլ բա-
վարարել: Հողի նման վիճակ ստեղծելու համար,
համաձայն ակադ. Վ. Ռ. Վիլյամսի ուսմունքի,
խոտադաշտային ցանքաշրջանառություններ կի-
րառելուց բացի, անհրաժեշտ է նաև վարը կա-
տարել նախագութանիկ ունեցող գութանով—
հետևյալ պատճառներով.

Յուրաքանչյուր տարի, արտադրական պայ-
մաններում, հողի երեսի մոտ 10 սմ. խորու-
թյան շերտը կորցնում է ստրուկտուրան և այդ
ստրուկտուրայի ամրությունը: Այդ եթևույթի
պատճառները երեք բնույթի են՝ մեխանիկական,
ֆիզիկո-քիմիական և բիոլոգիական:

Յուրաքանչյուր տարի հողի մշակման, ցան-
քի, ցանքերի խնամքի և բերքահավաքի ժամա-
նակ հողի վերին շերտը պնդանում է, որի հե-
տևանքով խիստ մեծանում է նրա կապակցա-

կանությունը և վարելու ժամանակ գործիքներին դիմադրութիւն ցույց տալու և կոշտեր առաջացնելու հատկութիւնը: Այդ պնդացման պատճառներից մեկն էլ հողի վրայով մարդկանց, տրակտորների, կենդանիների, սայլերի և այլ գործիքների տեղաշարժւելն է: Վեգետացիայի ընթացքում հողի ստրուկտուրայի մեխանիկական քայքայում տեղի է ունենում նաև մթնոլորտային տեղումների ժամանակ՝ կաթիլահեղուկ ջրի հարվածների ազդեցութեան տակ:

Այս մեխանիկական քայքայումը պակասեցնելու և միմիումի հասցնելու համար անհրաժեշտ է հողի մշակման բոլոր աշխատանքներն անխտիր կատարել միայն քեշի ժամանակ: Դեշից շուտ կամ ուշ վարելու դեպքում, հողի մասնիկների մեխանիկական քայքայումից բացի, նրա մեջ եղած գործունյա հումուսը, որը ցնամնտի դեր է կատարում և հողի մասնիկները միմյանց միացնելով կնձիկներ է գոյացնում, փշրվում և անգործունյա է դառնում:

Հողի ստրուկտուրայի քայքայման երկրորդ պատճառը ֆիզիկո-քիմիական է: Յուրաքանչյուր տարի հողի վրա մթնոլորտային տեղումների ձևով

Թափվում է ջրի հսկայական քանակություն։
Մեր լեռնային շրջանների պայմաններում յու-
րաքանչյուր հեկտարի վրա տարեկան թափ-
վում է միջին հաշվով 4000—5000 տոնն ջուր,
որն իր մեջ պարունակում է ամոնիումի և ազո-
տի այլ միացությունների զգալի քանակություն։
Այդ ամոնիումը կլանվելով հողի վերին շեր-
տում գտնվող հումուսի կողմից, դուրս է վանում
կլանված կալցիում կատիոնը, որը ջրի միջոցով
լվացվում և հողի ցածի շերտն է տարվում։ Դրա
հետևանքը լինում է այն, որ հողի վերին շերտը
ամեն տարի վեգետացիայի ժամանակաշրջանում
անխուսափելիորեն աղքատանում է կալցիումից։
Իսկ կալցիումից և գործունյա հումուսից աղ-
քատացած հողը հեշտությամբ կորցնում է իր
ստրուկտուրան, դժվարությամբ է վարվում, վա-
րելիս էլ մեծ կոշտեր է տալիս, որը ստիպում է
հողը մի քանի անգամ փոցխել, իսկ դա անխու-
սափելիորեն առաջ է բերում ավելի մեծ չափերի
հասնող փոշիացում։ Դրան հակառակ, երբ հողը
հարուստ է լինում կալցիում կատիոնից չզրբի-
ված հումուսով, նրա կնձիկները թե թաց և թե

չոր ժամանակ ամուր են լինում, և քանի որ
կնձիկներին մեջ կապակցականությունը շատ
թույլ է արտահայտված լինում, ուստի այգալիսի
հողը հեշտ է վարվում, կոշտեր չի տալիս և
ապահովում է բարձր բերքը:

Սրանից բացի, ի տարբերություն անստրուկ-
տուր հողերի, ստրուկտուրան պահպանած հողի
վերին շերտը լավ ու լրիվ է յուրացնում մթնո-
լորտային տեղումները, լավանում է նրա օդա-
յին ռեժիմը և հեշտանում է սննդանյութերի
մոբիլիզացիան:

Ստրուկտուրայի քայքայման երրորդ պատ-
ճառը բիոլոգիական է, երբ հողում միկրարգնե-
րով ապրող միկրոօրգանիզմներն իրենց կենսա-
գործունեության համար օգտագործում են հու-
մուսը և այսպիսով պատճառ դառնում այն շաղա-
խանյութի տարրալուծման, որի առկայությամբ
մեծապես պայմանավորված է ամուր ստրուկ-
տուրային հատիկների գոյությունը:

Կուլտուրական վարի ժամանակ հողի ցածի
շերտը բարձրանում է վերև, իսկ վերին շերտն
իր մեջ պարունակած օրգանական նյութերի
(բույսերի ցողունների, արմատների, սերմերի

և այլ մնացորդների) պաշարով ընկնում է ցած՝
այնպիսի պայմանների մեջ, ուր նա ժամանա-
կի ընթացքում զգալի չափով վերականգնում է
իր արտադրական մեծ արժեք ունեցող հատկու-
թյունները (փշրվելու հատկութունը, ստրուկ-
տուրայի ամրութունը և այլն), որովհետև նա
ազատ է լինում մեխանիկական քայքայումից և
մթնոլորտի կաթիլահեղուկ ջրի քայքայիչ ազ-
դեցությունից: Դրանից բացի, հողի ցածի շեր-
տում թթվածնի սակավության հետևանքով օր-
գանական նյութի քայքայումը կատարվում է
դանդաղ, որը նպաստում է նրանում հումուս
կուտակելուն:

Մինչև այժմ ասածներից դժվար չի գալ այն
պարզ հետևություն, որ հողի ստրուկտուրայի
քայքայման բոլոր պատճառների ծանր հետե-
վանքների դեմ հաջող պայքար մղելու, հողի վե-
րին հորիզոնում անհրաժեշտ քանակությամբ
գործունյա հումուս ունենալու և կալցիումի
միացությունները հողի ցածի շերտերից վերին
շերտը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է յու-
րաքանչյուր տարի ցածի լավ ստրուկտուրա
ունեցող հողը բարձրացնել վերև, իսկ վերին՝ տեխ-

նիկական-աբտադրական դրական հատկություն-ները կորցրած և ստրուկտուրադուրը հողաշերտը ցած գցել, որտեղ նա ժամանակի ընթացքում, ինչպես արդեն ասվել է, նորից ձեռք է բերում լավ ստրուկտուրա:

Վերը նկարագրած դրական կողմերից բացի, հողի վերին շերտը ցած գցելու դեպքում նրանում եղած մուլխտտերն ու նրանց սերմերը հողի տակ են ընկնում, որոնց մեծ մասը մեռնում է: Վերջապես, հողի տակն են ընկնում նաև զանազան օրգանական ֆնացորդներ ու պարարտանյութեր, որոնց մի մասն անբոք պայմաններում քայքայվելով՝ բույսերին մատչելի սննդանյութերի է վերածվում, իսկ ավելի խոր ընկած մասն անանբոք քայքայմամբ ավելացնում է հումուսի պաշարը:

Ահա այս բոլորի պատճառով անհրաժեշտ է ամեն տարի վարի միջոցով հողի վերին շերտը գցել ցած, իսկ ցածի շերտը բարձրացնել վերև:

ՆԱԽԱԳՈՒԹԱՆԻԿ ՈՒՆԵՅՈՂ ԳՈՒԹԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Հողը շուտ տալ կարելի է լրիվ (180°) և ոչ լրիվ (մեծ մասամբ 135°): Շուտ տալ կարելի է

գութաններով կամ շուռ տալու համար համա-
սլատասխան թե ունեցող այլ գործիքներով, սա-
կայն լրիվ և խոր շուռ տալ կարելի է միայն
գութաններով: Հողը շուռ տրվելու ժամանակ
նաև փշրվում է: Այդ բանը տարբեր գութանների
աշխատանքի ժամանակ տարբեր չափով է տեղի
ունենում:

Հողի վերին շերտը ցած գցելու և ցածի շերտը
վերև բարձրացնելու աշխատանքը ամենից կա-
տարյալ և ամենից լավ տեղի է ունենում Ռու-
դոլֆ-Սակկի կոդմից առաջարկված նախագուքա-
նիկ ունեցող գութանի միջոցով կատարվող կու-
տուրական վարի ժամանակ:

Երկար ժամանակ այն կարծիքն է տիրապե-
տել, որ նախագութանիկ ունեցող գութանով
պետք է վարել միայն ճմակալած հողերը, օրի-
նակ՝ խոպան և երկար ժամանակ մշակության
տակ չեղած ու ճմակալած հողերը կամ բազմա-
մյա խոտերից հետո վարվող հողամասերը: Գըտ-
նում էին, որ ճմակալած հողերում նախագութա-
նիկը, որին նույնիսկ ճիմհան անունն էին տա-
լիս, պետք է կտրի, բարձրացնի և ակոսի տակը
զցի ճմաշերտը, իսկ հետևից դրված մեծ իրանը

բարձրացնի տակի չճակալած շերտը և գցի առաջին՝ ճակալած շերտի վրա: Այս տեսակետը, ի հարկե, ճիշտ չէ, քանի որ նախագութանիկ ունեցող գութանի դերը միայն դրանով չի սահմանափակվում: Այդպիսի գութանով վար պետք է կատարել բոլոր հոդային տիպերում, բոլոր կլիմայական պայմաններում և բոլոր կուլտուրաների համար: Թե՛ ցրտահեղը և քե՛ այլ ժամանակ կատարվող վարն անպայման պետք է կատարել նախագութանիկ ունեցող գութանով: Այս ձևի գութանով պիտի վարել և՛ խոպանը, և՛ խոզանատեղը, և՛ մնացած բոլոր տիպի ու տեսքի հողերը:

Վարն այդպես պետք է կատարել այն պատճառով, որպեսզի բոլոր պայմաններում և դեպքերում իր տեխնիկական արտադրական դրահան հատկությունները կորցրած հողի վերին շերտը հեռացվի, անվնաս դառնա և նրա տեղը բարձրացվի ցածի, արտադրական կարևոր հատկություններով օժտված հողաշերտը:

Նախագութանիկ ունեցող գութանի նախագութանիկը հատում և վերցնում է ամբողջ առկա լայնության երկու երրորդ մասը: Նախագութանիկը, պոկելով հողաշերտի վերին ամրացած

մասը, գցում է ալիոսի մեջ (հատակը), իսկ դրանից հետո եկող մեծ իրանը վերցնում է տակի փուխը շերտը և լցնում նախագութանիկի գցած շերտի վրա: Որովհետև ցածի շերտի հողը վերը նկարագրած պատճառներով ավելի փուխը է լինում և լավ ստրուկտուրա է ունենում, ուստի և նախագութանիկ ունեցող գութանով վարած հողամասի երեսը ծածկված է լինում փուխը շերտով:

Նախագութանիկ ունեցող կուլտուրական գութանի վարի խորությունը 22 սմ-ից պակաս չպետք է լինի: Նախագութանիկը վերցնում է 10 սմ. խորությամբ հողաշերտ, իսկ հետևի հիմնական իրանը վերցնում է ևս 12—15 սմ. (կարող է վերցնել ավելին), որով վարի ընդհանուր խորությունը կազմում է 22—25 սմ.: Ավելի երես վարելու դեպքում գլխավոր իրանի վերցրած հողը բավական չի լինում նախագութանիկի կտրած հողաշերտը ծածկելու համար:

Նախագութանիկի հատած շերտի խորությունը պետք է լինի 10 սմ. նաև այն դեպքերում, երբ վարը կատարվում է 22 սմ. ավելի խոր, նույնիսկ մինչև 30 սմ. խորությամբ: Միայն սեզոն

և արվանդակով վարակված հողամասերում նախագուլթանիկով պետք է կտրել 12 սմ.-ից ոչ պակաս հողաշերտ, որի հետ միաժամանակ պետք է մեծացնել նաև վարրի ընդհանուր խորությունը:

Նախագուլթանիկ ունեցող գուլթանով վարկատարելիս նախագուլթանիկի խիստ գլանաձև թևի վրա բարձրանում և շուռ է գալիս հողի մասսայի ամենափոքր ղրմադրության մակերեսներով ճաքճքված վերին շերտը, որը գլխավոր իրանի կողմից ծածկվում է՝ փշրվելու և կնձիկների մասսայի վերածվելու ընդունակ ու փոշուց ազատ ցածի հողաշերտով: Այս բոլորից բացի, նախագուլթանիկի աշխատանքի շնորհիվ մեծանում է գուլթանի կայունությունը, որի հետևանքով մեղմանում է վարրի ժամանակ մաճկալի, կամ պրիցեպչիկի նկատմամբ ունեցած պահանջը՝ նրա ուժեղ և հմուտ լինելու խնդրում: Այս հանգամանքն առավել կարևոր է ներկա պայմաններում, քանի որ այդպիսի գուլթանով նորմալ աշխատանք կարող են ապահովել նաև ոչ այնքան փորձված և ուժեղ տղամարդիկ, պատանիներն ու կանայք:

Նախագուլթանիկ ունեցող գուլթանով վարելու դրական կողմերից մեկն էլ այն է, որ այդպիսի

վարից հետո հողամասի փոփոխումը, որն զգալի աշխատանք պահանջելով հանդերձ, ազդրտելինի-
կորեն վնասակար գործողություն է հանդիսա-
նում (հողի կնձիկները քայքայելու ու փոշիաց-
նելու պատճառով, ինքնըստինքյան ավելորդ է
դառնում):

Այսպիսով, նախագութանիկ ունեցող գութա-
նով կատարվող աշխատանքը հողի մշակման աշ-
խատանքների կոմպլեքսում կարևորագույն նշա-
նակություն ունեցող խնդիրներից մեկն է, ուստի
նրա գործադրությունը պետք է պարտադիր հա-
մարել բոլոր դեպքերում, բացի ցեղահողամասի
ամառային վարից: Նախագութանիկը պետք է
հանել միայն այն ժամանակ, երբ ամառը ցեղա-
հողամասում կատարվում է երկակի վար և գո-
մադրի վարածածկում, որովհետև այդ դեպքում
գոմադրը հողի մաստայի հետ ավելի լավ է խառ-
նվում:

Նախագութանիկ ունեցող գութանով կատար-
վող վարը միանգամայն համապատասխանում է
վարին առաջադրվող թե՛ տնտեսական և թե՛ կադ-
մակերպական պահանջներին:

ՆԱԽԱԳԻՒԹԱՆԻԿ ՈՒՆԵՑՈՂ ԳՈՒԹԱՆԻ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Ռուդոլֆ-Սալկի կողմից առաջարկված նախադուլթանիկ ունեցող դուլթանը բաղկացած է դուլթանի հետևի մասում դրված գլխավոր իրանից (կորպուսից), ձևիչից և նախադուլթանիկից, որը գլխավոր իրանի փոքրացրած ճիշտ պատճեն է և որի բոլոր մակերեսները խիստ զուգահեռ են գլխավոր իրանի համապատասխան մակերեսներին: Նախադուլթանիկի թևը գլանաձև է, իսկ խոփն ամրացված է խիստ դիք գիրքով: Այս նախադուլթանիկի աշխատանքը տեղի է ունենում ավելի ծանր պայմաններում, քան գլխավոր իրանի աշխատանքը, որովհետև նախադուլթանիկը պոկում և շուռ է տալիս հողի վերին պնդացած շերտը: Այդ իսկ պատճառով նախադուլթանիկի աշխատանքը հեշտացնելու համար գուլթանի մասերն ալնպես են տեղակայված, որ նախադուլթանիկի հատած շերտի լայնութունը կազմում է գլխավոր իրանի կտրած շերտի լայնության $\frac{2}{3}$ մասը: Ձևիչն անհրաժեշտ է ակոսի ցածի մասում մաքուր վար ստանալու համար, որտեղից անց-

նում է աղոթային անիվը և որից կախված է հա-
ջորդ աղոթի ճիշտ ուղղությունը և առանց խա-
րակների վար կատարելը: Համաձայն աղադե-
միկ Վ. Ռ. Վիլյամսի հաշվումների, ձևիչի գոր-
ծադրության շնորհիվ տեղի է ունենում քաջող
ուժի և վառելանյութի խնայողություն, որը մեծ
կարևորություն ունեցող հանգամանք է:

Գլխավոր իրանի թևը խիստ գլանաձև չէ.
ներա հիմքում դրված է ոչ թե շրջանաձև, այլ
էլիպսաձև դլան, որի կորության աստիճանն ան-
ընդհատ մեծանում է և դրա հետևանքով հողի
փշրվելու գործողությունն ավելի լավ է կատար-
վում:

Կուլտուրական գութանով վարելու դեպքում
հողամասի մակերեսն ունենում է թույլ ալիքա-
ձևություն, և եթե այդ դրությամբ ցանք կա-
տարվի, սերմերը միատեսակ պայմանների մեջ
չեն ընկնի ու խայտաբղետ ցանք կստացվի: Հո-
ղամասի մակերեսը հարթելու համար գործ են
ածում փայտի քարշակ, որը պետք է այնպես
աշխատեցնել, որ նա կատարների ուղղության
հետ որոշ անկյուն կազմի:

Քարշակը հարթում է հողամասը, սակայն իր
թեթևության հետևանքով հողի փոշիացումն է
առաջացնում:

ԳՈՒԹԱՆԻ ՏԵՂԱԿԱՅՈՒՄԸ

Նախքան աշխատանքներն սկսելը, պետք է
ստուգել գութանի բոլոր մասերը, որովհետև գութանի
ճիշտ տեղակայումից և վիճակից մեծ
չափով կախված է նաև նրա աշխատանքի թե
արտադրողականութունը և թե որակը: Ստուգ-
ման պետք է ենթարկել՝

1. իրանների դիրքի ճշտությունը, անիվների
ու սկավառակավոր ձևիչների, վտուղիաների և
սոնակների վղիկների դրությունը.

2. հիմնական իրանների և նախագութանիկ-
ների խոփերի ու սկավառակավոր ձևիչի սրու-
թյան աստիճանը.

3. հեղյուսային (բոլտային) ամրացումները
և մյուս մասերը:

Դրանից հետո պետք է տեղակայել նախագութանիկը և ձևիչը:

Իրանների դրվածքի ստուգումը պետք է կա-

տարեւ միանգամայն հարթ տեղում, որի համար
գութանը պետք է գնել աշխատանքային վիճակի
մեջ, ըստ որում, գութանի ճիշտ տեղակայման
գեպքում բոլոր իրանների խոփերը հենված են
լինում հողին:

Իրանների դրվածքի ճշտությունից կախված
է աշխատանքի ժամանակ գութանի կայունու-
թյունը, հետևապես նաև վարի որակը: Երբ խո-
փերի բերանները միևնույն բարձրության վրա
չեն գտնվում, գութանի վիճակը կայուն չի լինում
և մեծանում է քաշի դիմադրությունը: Դրանից
բացի, հաճախ հնարավոր չի լինում նման վի-
ճակում գտնվող գութանի վարը խորացնել:

Հարթ տարածություն չլինելու դեպքում գու-
թանի ստուգումը կարելի է կատարել լարի (թե-
լի), կամ ձողի միջոցով: Դրա համար գութանի
խոփերը պետք է բարձրացնել (ինչպես այդ ար-
վում է, երբ գութանը մեկ տեղից մի ուրիշ տեղ
է փոխադրվում) և ապա խոփերի տակից (բերա-
նից) ձգել լարը: Առաջին և վերջին խոփերի միջև
ձգված լարը ցույց կտա մյուս խոփերի բարձրու-
թյան աստիճանը սահմանված բարձրությունից
և նրանց շեղման չափը: Նույնն ավելի լավ կա-

րելի է անել նաև ձողի միջոցով: Նկատված թե-
րությունները պետք է ամպայմանորեն վերաց-
նել նախքան աշխատանքի անցնելը: Անհրա-
ժեշտության դեպքում պետք է փոխել խոփերը,
եթե դեֆեկտների վերացման բոլոր հնարավոր-
ություններն արդեն սպառված են:

Նախագութանիկի տեղակայումը պետք է կա-
տարել այն հաշվով, որպեսզի նրա խոփի բերանը
հիմնական իրանի խոփի բերանից բարձր լինի
10—12 սմ., երբ վարը կատարվում է 20—22 սմ.
խորությամբ և 15—20 սմ. բարձր՝ երբ վարը
կատարվում է 25—30 սմ. խորությամբ: Սովոր-
աբար առաջին ակոսի վարը նորմալ խորու-
թյուն չի ունենում, դրանից բացի, գութանի
նորմալ աշխատանքը կարող է խանգարվել, երբ
գլխավոր իրանի և նախագութանիկի միջև հա-
վաքված հողը, կոշտերը և մոլախոտերի մնա-
ցորդները շուռ չեն գալիս: Այդպիսի դեպքերում
նախագութանիկը պետք է իջեցնել, իսկ հետագա
ակոսների վարի ժամանակ դարձյալ բարձրացնել
և ամրացնել իր նորմալ բարձրության վրա: Ան-
խափան և բարձրորակ վար ստանալու համար,
նայած աշխատանքի պայմաններին և վարի խո-

բությանը, նախագութանիկի խոփի քիթը հիմ-
նական իրանի խոփի քթից հեռու պետք է լի-
նի 20—30 սմ. Հափով: Խոնավ հողերի վա-
րի ժամանակ նախագութանիկն ավելի հեռու
է տեղակայվում, իսկ չոր հողերում — մոտ:
Խոր վար կատարելու դեպքում ևս նախագութ-
անիկն ավելի հեռու պետք է տեղակայել,
որպեսզի նա չխանգարի հիմնական իրանի աշ-
խատանքը, այսինքն՝ հիմնական իրանի միջոցով
կտրած և վերցրած հողը հպետք է քսվի նախա-
գութանիկին:

Սկավառակավոր ձևիչը պետք է տեղակայել
այն հաշվով, որպեսզի սկավառակի վտուղայի
սոնակը գտնվի նախագութանիկի խոփի քթի
ուղիղ վերևում, իսկ սկավառակի ցածի եզրը
մոտ 2—3 սմ. ավելի ցած լինի, քան նախագութ-
անիկի խոփի քիթը:

Երբ դաշտում եղած բուսական մնացորդները
խիստ բարձր են և հաճախ խանգարում են գութ-
անի աշխատանքը, այդ դեպքում ձևիչը վերը
նկարագրված դիրքից պետք է առաջ շարժել
այնքան, որքան դա թույլ է տալիս գութանի
շրջանակը:

Առաջին ակոսը նորմալ խորության հասցնելու,

կամ նրան մոտեցնելու համար առաջին երկու անիվները պետք է դնել միևնույն բարձրության վրա, իսկ երկրորդ և հետագա ակոսները վարելիս ակոսային անիվը պետք է իջեցնել այն հաշվով, որպեսզի աշխատանքի ժամանակ գութանի շրջանակը հորիզոնական դիրք ունենա:

Հետին անիվը պետք է կանոնավորել այն հաշվով, որպեսզի դաշտային տախտակի հետին ծայրը 1,0—1,5 սմ, հողից բարձր լինի:

Գութանի մասերի տեղակայումից հետո պետք է ձգել բոլոր հեղյուսային ամրացումները (բոլտերը և այլն) և յուզել բոլոր անհրաժեշտ մասերը: Այս նույն աշխատանքները պետք է կատարել պարբերաբար: Դրանից բացի, պետք է միշտ սուր վիճակի մեջ պահել խոփի և դանակի բերաններն ու ժամանակին նորոգել փչացած մասերը կամ փոխարինել նոր մասերով:

ՆԱԽԱԳՈՒԹԱՆԻԿԱՎՈՐ ԳՈՒԹԱՆՈՎ ՎԱՐԵԼՈՒ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Յուրաքանչյուր տարվա աշնան ու գարնան ցանքի համար ՀՍՍՌ կոլխոզներում ցելերի, ցըր-

տահերկի, գարնանավարի և այլ վարերի կարգով խոր վար է կատարվում մոտավորապես 400.000 հեկտար տարածության վրա, որի 50 տոկոսը բաժին է ընկնում ՄՏԿ-ներին: Հետևապես 200.000 հեկտար տարածության կուլտուրական վարի ապահովումը կախված է նրանից, թե Ռեսպուբլիկայի ՄՏԿ-ների ունեցած տրակտորային գութաններն ինչ չափով են ապահովված նախագութանիկներով:

Պետք է ասել, որ այս խնդրում մեր ՄՏԿ-ները դեռ շարունակում են հետ մնալ ՍՍՌՄ-ի առաջավոր շրջաններից և որ գլխավորն է, որոշ ՄՏԿ-ների առանձին աշխատողներ (նույն թվում նաև ագրոնոմներ և մեխանիկներ) թերազնահատելով, կամ ավելի ճիշտ՝ չգիտակցելով նախագութանիկների նշանակությունը, միանգամայն նոր-կարգավորված գութանների վրայից հանում, դեն են ձգում նախագութանիկներն այն սլատրվակով, որ «ներանց առկայությունն ավելացնում է հողի դիմադրությունը և նավթամթերքի գերածախս է առաջացնում»: Մինչդեռ ականավոր գիտնական Վ. Ռ. Վիլյամսը պնդում է, որ նախագութանիկավոր գութանը ոչ միայն

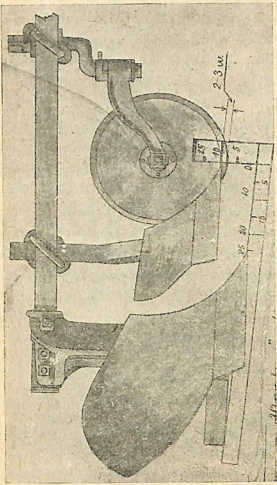
չի ավելացնում հողի դիմադրությունը, այլ և զգալի չափով նվազեցնում է այն:

ՍՍՌՄ ժողկոմսովետը և ՀամԿ(բ)Պ Կենտրոնումը խոշոր նշանակություն տալով նախագուլթանիկավոր գուլթանով կատարվող վարին և ամեն կերպ ձգտելով խրախուսել այդ բնագավառում աշխատողներին, դեռ 1939 թվի հունվարի 13-ին կայացրած որոշումով՝ «ՄՏԿ-ների կատարած աշխատանքի համար հացահատիկային կուլտուրաների բնավարձի հաշվարկման կարգի մասին» սահմանեցին այնպիսի կարգ, ըստ որի նախագուլթանիկավոր գուլթանով կատարված վարի համար ՄՏԿ-ներին տրվում է սովորական վարի համար սահմանված նորմաներից 6 տոկոսով ավելի վառելանյութ:

Այդ որոշումը խոշոր չափով նպաստում է ՄՏԿ-ներում եղած գուլթանները նախագուլթանիկներով համալրելու և նրանց լայն օգտագործումը կազմակերպելու գործին:

Անհրաժեշտ է կրկին ու կրկին մասսայականացնել այդ որոշումը յուրաքանչյուր ՄՏԿ-ի կոլեկտիվում և նրա առանձին բրիգադաներում բազմակողմանիորեն պարզաբանել նախագուլթա-

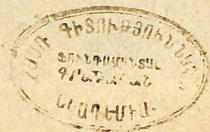
Վերականգնողական մեքենայի շարժիչ մասի մանրամասն
 շարժիչ մասի մանրամասն

նիկի դերն ու նշանակութիւնը բարձր և կայուն բերքատուության հասնելու խնդրում և գործոն օգնութիւն կազմակերպել տրակտորային բրիգադաների նկատմամբ, այն հաշվով, որ բոլոր գութանները համալրվեն նախագութանիկներով և վերջիններս տեխնիկապես ճիշտ տեղակայվեն գութանների վրա:

Բացի այդ, անհրաժեշտ է նույնպիսի աշխատանք ծավալել նաև կոլխոզներում, որպեսզի այնտեղ եղած Սակիկի, էկկերտի և այլ տիպի միաբրան (ձիու և եզան) գութանները նույնպես համալրվեն նախագութանիկներով:

Պետք է վճռական հակահարված տալ առանձին դեպքերում նախագութանիկի նշանակութիւնը թերազնահատելու վտանգավոր տրամադրութիւններին և բոլոր հիմնական վարերը կատարել բացառապես նախագութանիկավոր գութաններով:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0037086

ԳԻՆԸ 60 ԿՈՊ.

A $\frac{1}{2659}$